

Gerechtskosten in strafzaken

Uitgaven 2010

Commissie voor de Modernisering
van de Rechterlijke Orde

.be

INLEIDING

Voor het vierde opeenvolgende jaar maakt de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde haar verslag over de gerechtskosten in strafzaken bekend. Daarin analyseert de Commissie de cijfers van de uitgaven die door de FOD Justitie werden meegedeeld. Die cijfers vertegenwoordigen de uitgaven van de verschillende griffies van de rechtbanken en de dienst Gerechtskosten van de FOD Justitie in 2010. Die gegevens stellen dus niet het verbruik van het afgelopen jaar voor, maar enkel de uitgevoerde betalingen, die zowel betrekking kunnen hebben op prestaties die in 2010 werden uitgevoerd als op andere die daarvoor waren uitgevoerd.

Het verslag "Gerechtskosten" omvat drie delen:

- › het eerste meet de evolutie van de gerechtskosten in de loop van de jaren 2000 tot 2010, met bijzondere aandacht voor de voornaamste posten;*
- › het tweede deel focust zich op bepaalde uitgavenposten: de vertalers en tolken, de genetische analyses, de gerechtsdeurwaarders en de telefonie. Het rapport streeft ernaar bepaalde - soms grote - verschillen te verklaren, het stelt besparingsmogelijkheden voor en het stelt enkele grote trends vast over een periode van tien jaar;*
- › het laatste deel heeft betrekking op de werkprocessen: drie initiatieven genomen door de Commissie om de verwerking van de gerechtskosten in de rechtbanken beter te bevatten en te begrijpen, worden daarin voorgesteld. Het gaat over onderzoeken uitgevoerd in verschillende griffies en parketten, over de analyse van meer dan 1 100 strafrechtelijke beslissingen en over een grootschalige peiling bij alle griffies en parketten (met een participatiegraad van meer dan 95%).*

Het verslag "Gerechtskosten" komt ook nog terug op de bewustmakingsacties en de opleidingen gericht op de Rechterlijke Orde in 2010.

Tenslotte stelt dit verslag bij wijze van conclusie enkele perspectieven voor.

*J.-P. Janssens
Ondervoorzitter*

*E. Beaucourt
Voorzitter*

INHOUD

Inleiding	2
2010, het jaar van alle records!	4
En 2010?	4
Kaap van 100 miljoen opnieuw overschreden	5
Focus op enkele uitgaven	7
Vertalers en tolken	7
Betreurenswaardig gebrek aan initiatief	8
Honoraria van de gerechtsdeurwaarders	9
Telefonie	10
Tarieven dalen binnenkort	11
Deskundigenonderzoeken	12
Wie zijn die deskundigen? Wat zijn de specialiteiten die onder deze noemer vallen?	12
DNA-onderzoeken	14
Procesvernieuwing: een enorm werk	17
Onderzoeken in de griffies en in de parketten	17
Analyse van strafvonnissen	18
Peiling in de griffies en in de parketten	18
Bewustmakingsacties en opleidingen	19
Conclusies	21

Foto: Goodshot: Business and Euro

2010, het jaar van alle records!

Sinds begin 2000 is het budget voor de gerechtskosten in strafzaken voortdurend blijven groeien. Het doel van de beheersing kon nooit worden bereikt, zulks ondanks de talrijke redevoevingen die ter zake werden gehouden.

In 2007 werd de grens van 90 miljoen euro benaderd. Het volgende jaar werd het symbolische plafond van 100 miljoen euro overschreden en liep het budget op tot meer dan 105 miljoen euro. Alle blikken waren dan ook gericht op het jaar 2009, waar de uitgaven onverwacht waren teruggelopen tot slechts 94,3 miljoen euro. Maar, zoals we al aantoonde in ons verslag van 2010, bleef een groot aantal facturen onbetaald (voor ongeveer 12,1 miljoen euro).

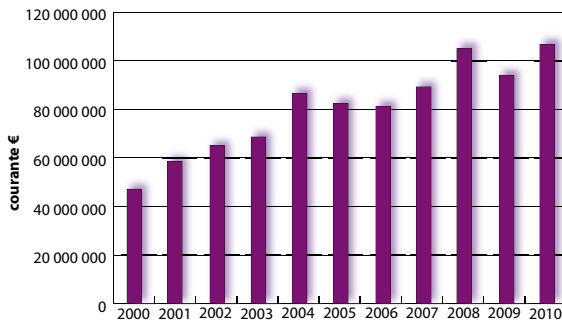
En 2010?

De minister van Justitie was optimistisch aangezien het initiële budget dat in het Parlement werd gestemd, werd vastgelegd op 89,7 miljoen euro. Al gauw bleek dat budget, zoals verwacht, echter volledig ontoereikend te zijn. De FOD Justitie heeft dat opgelost door een interne overdracht van 8,2 miljoen, enige tijd later gevolgd door een begrotingsaanpassing van 9,5 miljoen; dus in totaal een budget van 107,4 miljoen na aanpassing. Hierdoor kon de FOD Justitie gedeeltelijk het hoofd bieden aan zijn verplichtingen en was er geen betalingsstop zoals in de vorige jaren.

Kaap van 100 miljoen opnieuw overschreden

2010 was het jaar van alle records aangezien de uitgaven opnieuw een hoge vlucht namen en uiteindelijk uitkwamen op **106 731 426 euro**. Bovendien moet worden vastgesteld dat de FOD Justitie ondanks het aangepaste budget ruim **16 miljoen** aan facturen van de telefonieoperatoren niet heeft kunnen betalen.

Fig. 1 - Evolutie van de gerechtskosten (2000 -2010)

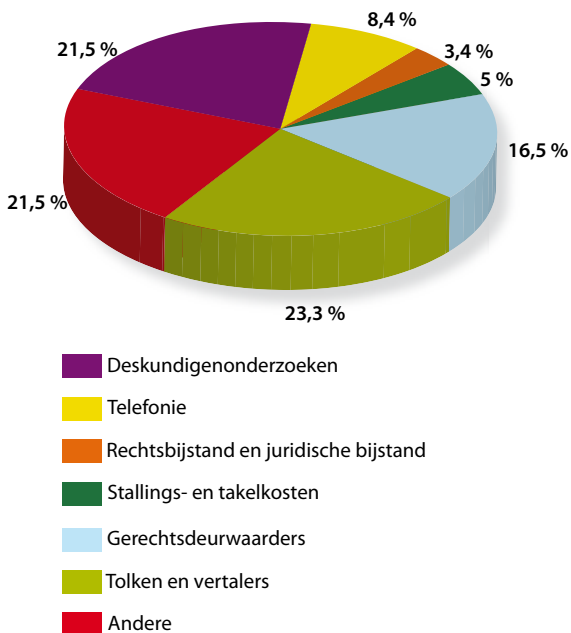
Net als in het verleden betreft de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde het ontbreken van een informaticatool, hetgeen de analyse van de uitgaven ernstig belemmert. Zo is het bijna onmogelijk om een onderscheid te maken tussen de uitgaven met betrekking tot de prestaties van 2010 en de uitgaven uitgevoerd in de loop van de vorige jaren. Het staat vast dat in de loop van het voorbije jaar grote sommen werden besteed aan onbetaalde facturen van 2009, maar die kunnen niet nauwkeurig worden geëvalueerd. Dit zal ook in 2011 nog het geval zijn.

Er kan evenwel worden opgemerkt dat in 2010 alle voornaamste posten zijn gestegen, met uitzondering van de deskundigenonderzoeken inzake verkeer (0,2 % minder) en van de telefonie (51 % minder). Maar het is bekend hoe het zit met 16 miljoen aan onbetaalde facturen...

De **zes voornaamste kostenposten** in 2010 waren: de vertalers en tolken, de deskundigenonderzoeken, de gerechtsdeurwaarders, de telefonie, de stallings- en takelkosten en de rechtsbijstand en juridische bijstand.

Deze kostenposten vertegenwoordigen **78,5 %** van alle gerechtskosten.

Fig. 2 - Verdeling van de kosten per post

Focus op enkele uitgaven

Vertalers en tolken

De betalingen voor vertalers en tolken bereiken een recordbedrag van **24 916 672 euro**, ofwel een stijging van **7 143 943 euro** in vergelijking met 2009. Deze cijfers zijn enorm en de stijging is stelselmatig, bijna voortdurend. In vijf jaar tijd zullen deze uitgaven met **11 874 672 euro** zijn gestegen.

Deze groei blijft onopgehelderd. De vereffening van achterstallen vormt misschien een verklaring, maar de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde kan dit niet nagaan met de instrumenten die zij ter beschikking heeft.

De boekhoudkundige classificatie van de FOD Justitie biedt de mogelijkheid tot een zekere verfijning van de cijfers en er kan een onderscheid worden gemaakt tussen vertalers en tolken: **10 199 251 euro** voor de eerste groep en **9 170 106** voor de tweede. Bovendien heeft de FOD Justitie **5 547 315 euro** betaald voor de honoraria van vertalers en tolken naar aanleiding van telefoontaps. Voor deze laatste post is het verrassend te moeten vaststellen dat er in de loop van de periode 2005-2010 een stijging was van **1 280 %**, van **433 357 tot 5 547 315 euro**. Vanaf 2006 verdubbelden de uitgaven; in 2007 werd de grens van 1,3 miljoen overschreden; in 2008 was er een forse toename, de betalingen werden vermenigvuldigd met 2,3 en bereikten 3,1 miljoen; idem in 2009. Een nieuwe groei in 2010 mondt uit in 5,5 miljoen euro. Deze stijging kan blijkbaar worden verklaard doordat vaker een beroep wordt gedaan op vertalers en tolken tijdens telefoontaps, maar ook door een groter aantal en langere telefoontaps. Dit is het gevolg van de internationale aard van de criminaliteit (al dan niet georganiseerde bendes, zware criminaliteit, enz.). Deze enorme stijging zou evenwel veel nauwkeuriger geanalyseerd moeten worden want ook al is het aantal telefoontaps sterk gestegen, het aantal is "slechts" vervijfvoudigd in zes jaar tijd!

Betreuenswaardig gebrek aan initiatief

In het verslag "Gerechtskosten" dat verschenen is in 2010 (blz. 20 en 21) heeft de Commissie gepleit voor een verhoogde controle van derden-dienstverleners en heeft zij een lijst met vragen en aandachtspunten opgesteld die passen in dit perspectief. Er moet worden vastgesteld dat gedurende 2010 **geen enkel initiatief** werd genomen op federaal vlak. Er zijn enkel lokale initiatieven en die moeten worden toegejuicht.

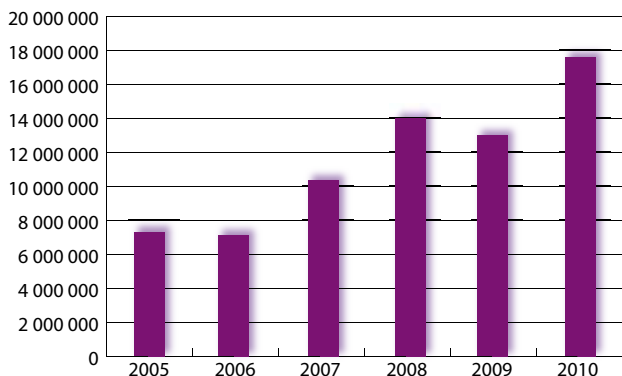
De Belgische Kamer van Vertalers, Tolken en Filologen stelt reeds lang voor om een regelgeving voor deze disciplines goed te keuren. In het verleden zijn verschillende initiatieven genomen in de regering en het parlement, maar geen enkele heeft tot resultaten geleid.

De Commissie betreurt deze reglementaire "leemte" en het centrale immobilisme die leiden tot onverantwoorde uitgaven. Hierbij komt het gebrek aan initiatief van de gerechtelijke autoriteiten. Zo kunnen eenvoudige administratieve maatregelen een invloed op de begroting hebben, zoals het ter beschikking stellen van modelvoorstellen in de drie landstalen, of nog, de vertaling van een samenvatting in plaats van het gehele dossier te laten vertalen voor de rogatoire commissies enz.

Honoraria van de gerechtsdeurwaarders

Ook een nieuw record voor deze uitgavenpost: **17 583 592 euro** in 2010, ofwel **4 551 647 euro** meer in vergelijking met 2009. De stijgingen zijn nagenoeg constant sinds 2005, met grote verschillen van 2006 naar 2007 (+ 45 %) en van 2009 naar 2010 (+ 34,9 %).

Fig. 3 - Evolutie van de uitgavenpost "Gerechtsdeurwaarders" 2005 - 2010

De gerechtelijke activiteit is duidelijk overweldigend, maar hoe kan de laatste stijging worden verklaard? De Commissie denkt dat de nieuwe formule voor betekening opgelegd door de wet van 6 april 2010 (Belgisch Staatsblad van 23 april 2010) een aanzienlijke invloed heeft gehad op het bedrag van de uitgaven. Deze wet, die in werking trad op 3 mei 2010, legt op dat de gerechtsdeurwaarder een aangetekende brief stuurt naar de afwezige persoon. In strafzaken worden deze bijkomende portokosten aan justitie gefactureerd.

Aan hoeveel worden ze gefactureerd? De regelgeving voorziet in geen enkele tarifiering.

Worden de werkelijke kosten of forfaitaire kosten terugbetaald? In een reeks gevallen lijkt het erop dat de reële kosten in rekening werden gebracht, in andere gevallen zijn het forfaitaire kosten die werden aangerekend. Die grijze zone moet een reglementair antwoord krijgen. Een koninklijk besluit had moeten worden goedgekeurd; jammer genoeg is dit niet het geval.

Het College van procureurs-generaal heeft zich dan ook over deze aangelegenheid gebogen en op 23 december 2010 heeft het college de omzendbrief nr. 22/2010 opgesteld die het forfaitair bedrag heeft vastgelegd op 6,72 euro.

Dat neemt niet weg dat de stijging voor justitie aanzienlijk is en de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde betreurt dat deze aangelegenheid niet tijdens de parlementaire werkzaamheden werd besproken.

Telefonie

In het vorige verslag over de gerechtskosten heeft de Commissie de nadruk gelegd op de enorme bedragen voor de telefonie alsook op het belang van het verschil tussen betaling en facturatie. Een jaar later is de situatie niet verbeterd. Integendeel...

De betalingen die in de loop van 2010 zijn uitgevoerd, bedragen nauwelijks **8 953 047 euro** en betekenen een netto daling van **9,4 miljoen!** Er moet evenwel worden opgemerkt dat de onbetaalde facturen oplopen tot meer dan 16 miljoen... en dat de uitgevoerde betalingen betrekking hebben op de facturen van augustus 2009 tot februari 2010.

Het verbruik is in de loop van het vorige jaar dus niet verminderd en op een zeer hoog niveau gebleven. De strafrechtpleging kan niet zonder telefoononderzoeken en telefoontaps. Enkele cijfers om te overtuigen: er zijn 300 000 aanvragen voor identificatie per jaar, dat is meer dan 1 000 per werkdag; de telefoontaps zijn vervijfvoudigd van 2004 tot 2010 (van 995 tot 5 390); bij de tactische plaatsbepalingen deed zich hetzelfde fenomeen voor, maar dan nog intenser: van 10 in 2004 naar meer dan 600 in 2010; idem voor de rechtstreekse observaties: van 14 in 2004 naar 770 in 2010.

De hoeveelheid werk blijft toenemen. In 2010 werden meer dan 100 000 facturen gecontroleerd, nog een record.

Inzake de telefonie werd het landschap dooreengeschud: in 2003 waren er drie operatoren op de markt (Belgacom, Orange-Base en Mobistar); zeven jaar later meer dan 200. De werkmethoden zijn daardoor veranderd. Alles is ingewikkelder in een internationale context.

De federale politie en justitie worden voortdurend geconfronteerd met technologische revoluties, met evoluties die investeringen vragen om up-to-date te blijven en zo de enorme uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Tarieven dalen binnenkort

In al haar voorgaande aanbevelingen heeft de Commissie gepleit voor nieuwe onderhandelingen over de tarieven die altijd al buitensporig werden bevonden. In 2010 hebben de telefonieoperatoren, het BIPT en de minister van Justitie zich rond de tafel gezet en een nieuwe tarifiering uitgewerkt. Het koninklijk besluit van 8 februari 2011, dat in maart in werking is getreden, voorziet in verlagingen van de tarieven, wat zou moeten leiden tot een algemene vermindering van de kosten met een grootteorde van 30 %, dat zijn althans de ramingen aangekondigd door de minister van Justitie. Eindelijk goed nieuws!

Er is echter een grote onbekende factor opgedoken aan de horizon: het internet of meer in het bijzonder het gebruik van internet om te telefoneren. De klassieke telefonie is aan het verdwijnen en de mobiele telefonie is aan het veranderen. Internet, WIFI, 3G komen meer en meer op de voorgrond als communicatiemiddel. De tarifiering van de internetsector is echter niet forfaitair, dus zal justitie de onderzoeken aan de werkelijke prijs betalen. Er worden dan ook nieuwe, misschien buitensporige, kosten verwacht. De toekomst zal het uitwijzen. Justitie en de politie moeten bovendien instemmen met nieuwe investeringen in materiaal en personeel om de politieagenten en de magistraten betrouwbare en doeltreffende onderzoeksmiddelen te blijven waarborgen.

Deskundigenonderzoeken

De deskundigen spelen een aanzienlijke rol in de zoektocht naar de gerechtelijke waarheid en de uitgaven voor hen tonen dit goed. Alle deskundigenonderzoeken samen vertegenwoordigen uitgaven ten belope van **25 583 730 euro**.

Er kan dan ook worden bevestigd dat een beroep doen op deskundigen een sterke trend is bij de magistraten inzake strafrecht, aangezien een vierde van de kosten naar de deskundigenonderzoeken gaat.

Wie zijn die deskundigen? Wat zijn de specialiteiten die onder deze noemer vallen?

Er zijn natuurlijk alle medische en paramedische deskundigen, de boekhouders, de voertuigdeskundigen, de laboratoria voor DNA-analyse en voor toxicologie, de deskundigen inzake brand, schrift, ballistiek, informatica, kunstvoorwerpen, milieu, de ingenieurs, de architecten enz. De rechters, de procureurs en de politieagenten hebben deze deskundigen nodig om de gerechtelijke waarheid vast te stellen.

Op grond van de betaalde bedragen hebben wij hieronder de zes voornaamste deskundigenposten gekozen die samen **23 375 840 euro** bedragen, dit vertegenwoordigt **91 %** van alle posten deskundigenonderzoeken.

Tab.1 - Evolutie van de betalingen betreffende de deskundigenposten (2005 - 2010)

JAAR	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Geneeskundig onderzoek van zieken en gekwetsten	2 074 679	2 050 585	2 101 758	2 037 453	1 823 852	1 950 281
Verkeersonderzoek	2 305 988	2 086 681	2 253 234	1 949 784	1 743 974	1 710 850
Toxicologie	2 858 216	2 657 531	3 219 423	3 320 885	3 220 968	3 799 206
Boekhoudkundig onderzoek	3 669 636	2 742 747	3 275 875	2 679 762	1 858 116	2 564 059
Onderzoek van geesteszieken	3 033 456	3 045 484	3 463 395	3 168 358	2 923 650	3 309 005
Genetisch onderzoek	8 169 100	7 815 272	8 195 384	8 998 395	7 688 144	10 042 439
Totalen	22 111 075	20 398 300	22 509 069	22 153 637	19 258 704	23 375 840

De periode 2005-2010 toont een voortdurende evolutie met evenwel een verhoging voor vijf van de zes posten in 2010.

De verhoging is bijzonder duidelijk voor de DNA-analyses die bijna de helft bedragen van de gekozen posten (44 %).

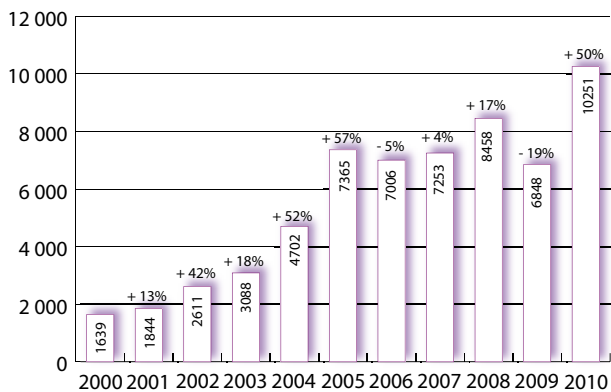
DNA-onderzoeken

Ten gevolge van een sterke stijging in 2010 heeft de Commissie geoordeeld dat het nuttig is om meer in het bijzonder aandacht te besteden aan de DNA-onderzoeken. Om dit onderzoek tot een goed einde te brengen heeft zij kunnen rekenen op de cijfers die doorgestuurd werden door de FOD Justitie alsook op de eerste vaststellingen van het NICC in het kader van een studie die in de loop van dit jaar zal worden bekendgemaakt.

Het NICC heeft de evolutie van de DNA-onderzoeken sinds 2000 bestudeerd (aantal, deel van het totale aantal deskundigenonderzoeken, gemiddelde en mediaan van de kosten). Het is niet aan ons om deze interessante studie in alle details te onthullen. Met het akkoord van het NICC worden bepaalde uittreksels evenwel gepubliceerd in dit verslag.

In 2000 werden 1 639 betalingen uitgevoerd. Tien jaar later worden 10 251 betalingen uitgevoerd. Zoals de figuur hieronder toont, zijn er sterke stijgingen opgemeten in 2002, 2004, 2005 en 2010. Vanaf 2005 kon worden geloofd in een stabilisatie, maar 2010 spreekt deze vaststelling tegen. De verklaring van de variaties is altijd even moeilijk. Verschillende elementen kunnen zich samen voordoen: een beleid inzake betalingen, de invloed van de bewustmakingsacties van de verzoekende magistraten, de verplichte DNA-testen voor bepaalde veroordeelden ingevolge de inwerkingtreding van de DNA-wet (voor 2004-2005), bepaalde bijzondere gerechtelijke dossiers...

Fig. 4 - Aantal betalingen voor de genetische onderzoeken (vergeleken met vorig jaar uitgedrukt in percentage) (2000-2010)

Het NICC heeft zich ook gebogen over de kostprijs van de DNA-onderzoeken en van de deskundigenonderzoeken in het algemeen. Uit hun onderzoek volgt dat de gemiddelde kost van de DNA-onderzoeken is gedaald van **1 951 euro** in 2000 tot **980 euro** in 2010, terwijl in dezelfde tijd de gemiddelde prijs van de deskundigenonderzoeken in het algemeen is gestegen van **384 euro** in 2000 tot **512 euro**. Dit wil zeggen dat het DNA-onderzoek meer kost dan de andere deskundigenonderzoeken, maar dat de gemiddelde prijs ervan in tien jaar tijd met meer dan de helft is gedaald. De prijs van de deskundigenonderzoeken in het algemeen steeg echter met **33,5 %**.

Dat neemt niet weg dat de cijfers van 2010 erg verrassend zijn: een verhoging van meer dan 3,3 miljoen euro en de symbolische grens van 10 miljoen vlot overschreden...

De Commissie blijft zich afvragen wat de redenen voor een dergelijke toename kunnen zijn. Een beroep doen op de wetenschappelijke wereld is onvermijdelijk, maar communiceren die twee werelden – wetenschappelijke en gerechtelijke wereld – wel op een verstaanbare wijze met elkaar?

Zijn de vorderingen die door de magistraten worden opgesteld geen bron van nutteloze of buitensporige uitgaven wanneer zij niet voldoende duidelijk en nauwkeurig zijn opgesteld vanuit het standpunt van de forensische deskundigen? Zouden de magistraten niet moeten kunnen rekenen op de ondersteuning van wetenschappelijke raadgevers die verbonden zijn aan justitie en die hen kunnen helpen en raad geven met betrekking tot zeer complexe aangelegenheden? Moet het beroep van wetenschappelijke raadgever niet worden uitgevonden? Moet er niet worden geïnvesteerd om op termijn te besparen? Het project dat wordt geleid door het parket van Brussel en het NICC, met de titel "Naar een betere communicatie tussen magistraten en deskundigen"¹, is onmiskenbaar een voorbeeld dat moet worden bekendgemaakt. Het doel van dit project is het definiëren van uit te voeren acties en het verspreiden van aanbevelingen om de communicatie tussen de magistraten en de forensische deskundigen in gerechtelijke dossiers te verbeteren.

Tot slot blijft de vraag over het statuut en de kwaliteit van de gerechtelijke deskundigen nog altijd onbeantwoord. De Commissie betreurt dat de wetgever ter zake geen initiatieven heeft genomen.

Alle waarnemers zijn het nochtans eens over de noodzaak om dat beroep wettelijk vast te leggen en te organiseren. Zoals voor de vertalers en de tolken moet het statuut van de deskundige dringend worden gereguleerd. Op 30 maart 2011 pleitte de Hoge Raad voor de Justitie nog een keer voor de goedkeuring van een regelgeving en de invoering van de beëdiging voor de gerechtelijke deskundigen.

¹ Voor meer informatie over dit project kan u contact opnemen met het NICC, Vilvoordsesteenweg 100, 1120 Brussel, tel.: 02 240 05 00, fax: 02 241 61 05, nicc-incc@just.fgov.be.

Procesvernieuwing: een enorm werk

Overeenkomstig het protocol getekend op 30 juni 2009 met de minister van Justitie heeft de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde zich ertoe verbonden te werken aan de in de griffies en in de parketten gevolgde werkprocessen. Deze opdracht heeft plaatsgevonden in 2010 en is voortgezet in de loop van de eerste maanden van 2011.

De Commissie heeft meerdere initiatieven genomen:

- › onderzoeken in de griffies en in de parketten;
- › de analyse van strafvonnissen;
- › een peiling in de griffies en in de parketten.

Dankzij deze drie soorten actie zal de Commissie in staat zijn om aanbevelingen en suggesties te formuleren voor de minister van Justitie om het beheer van de gerechtskosten te professionaliseren. Binnenkort zal een verslag worden opgesteld en er zal worden gezorgd voor een brede verspreiding ervan bij de gerechtelijke actoren.

Onderzoeken in de griffies en in de parketten

Hoe worden de gerechtskosten verwerkt, hoe worden de financiële stukken verzameld, welke controle wordt uitgevoerd, wie controleert wat, wat is de rol van de magistraten, enz.?

Dit is een reeks vragen waarop de Commissie heeft getracht een antwoord te vinden door bezoeken op het terrein. Zo werden de griffies en de parketten van Kortrijk, Gent, Mechelen, Dendermonde, Tongeren, Brussel en Charleroi bezocht. De diversiteit van de werkmethoden kon worden vastgesteld: de enen werkten nog met handgeschreven lijsten, de anderen hadden de elektronische bestanden op punt gezet om meer transparantie van de administratieve follow-up te bekomen. De compartimentering van de taken tussen griffies en parketten is erg (te) hermetisch.

Die bezoeken vormden ook de gelegenheid om de bezwaren, de verwachtingen en de suggesties van de actoren op het terrein te horen met betrekking tot het beheer van de gerechtskosten.

Analyse van strafvonnissen

In haar verslag van 2010 had de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde het gebrek aan teruggave op het stuk van recuperatie vanwege de FOD Justitie aangestipt. Dat departement dat met de recuperatie is belast, kan dit enkel doen op basis van een vonnis dat een persoon veroordeelt tot terugbetaling van de gerechtskosten. De Commissie achtte het nodig om de situatie op het tijdstip van het vonnis te analyseren. Hoe gaat dit in zijn werk? Zijn de veroordelingen effectief? Wat zijn de vaakst voorkomende kosten? Enz.

Negen rechtbanken van eerste aanleg werden geselecteerd (Charleroi, Dinant, Bergen, Nijvel, Brussel, Dendermonde, Gent, Leuven en Mechelen) alsook twee hoven van beroep (Brussel en Bergen). Maart 2010 werd gekozen als referentiemaand.

1 179 definitieve strafrechtelijke beslissingen en de dossiers die erbij horen, werden geanalyseerd vanuit het standpunt van de gerechtskosten. Deze analyse levert een massa interessante informatie op en zal worden gebruikt voor het formuleren van aan te brengen wijzigingen in de werkprocessen.

Peiling in de griffies en in de parketten

Het laatste initiatief genomen door de Commissie en de FOD Justitie: een peiling in alle griffies van de rechtbanken van eerste aanleg en van de politierechtbanken, in de hoven van beroep alsook in de parketten van de procureur des Konings. Een zeer uitgebreide vragenlijst werd hen toegezonden. De deelname aan de peiling was uitzonderlijk (meer dan 95 %!). De geleverde antwoorden zullen worden gebruikt om, inzonderheid, de werkmethodes te standaardiseren. Het werk is enorm aangezien de handelwijzen zeer divers zijn.

De FOD Justitie heeft de beslissing genomen om een nieuwe informaticatoepassing in te voeren – vanaf 1 januari 2012 – die de eenmaking van de werkprocessen moet vereenvoudigen. Dat neemt niet weg dat het een grote uitdaging zal zijn aangezien de gerechtskosten uit meerdere honderdduizenden financiële stukken bestaan.

Bewustmakingsacties en opleidingen

Bij de verschillende aanbevelingen die de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde in 2009 heeft verwoord, staan de bewustmakingsacties en de opleidingen bovenaan. Het is dan ook geheel vanzelfsprekend dat de Commissie het initiatief heeft genomen om een nieuwe bewustmakingscampagne op touw te zetten voor de magistraten en de leden van het personeel die betrokken zijn bij verwerking van de gerechtskosten. De actie werd gevoerd, met de sterke en doeltreffende medewerking van de CFI van de federale politie, van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en Verbeurdverklaring, van de dienst Gerechtskosten van de FOD Justitie en van de Commissie voor de gerechtskosten, die, ter herinnering, de beroepsinstantie is in geval van betwisting.

Alle gerechtelijke arrondissementen werden bezocht en deze gedecentraliseerde actie kende een groot succes bij de deelnemers. De informatiesessies waren heel concreet: voorbeelden van goede handelwijzen, raad om de apostilles op te stellen, technische uitleg inzake telefonie, voorbeelden van controle en uitwisseling van ervaringen stonden op het programma. Aan iedere deelnemer werd tevens een documentatiemap overhandigd.

Bovendien heeft de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde via de informaticatoepassing KnowledgeTree de documentatie aangevuld die ter beschikking stond van de referentiemagistraten "gerechtskosten". Zij kunnen er de voornaamste omzendingbrieven, de toepasselijke wetgeving, de tarifieringen alsook voorbeelden van diverse bijzonder interessante documenten terugvinden.

Belangrijke vernieuwing: het op touw zetten van een professionele opleidingscyclus voor magistraten, gerechtelijke stagiairs en het personeel van de griffies en de parketten. Om dat te doen kon de Commissie rekenen op de steun van het Instituut voor gerechtelijke opleiding die deze cursus zeer snel heeft kunnen organiseren. Hier kende de keuze voor decentralisatie ook veel succes aangezien meer dan 330 personen deze opleidingsmodule hebben gevolgd.

De positieve evaluatie van deze opleidingsmodule heeft de leidinggevenden van het IGO ertoe aangezet om dit experiment in het gerechtelijk jaar 2011-12 te herhalen, door de nadruk te leggen op de praktische aanpak alsook door een module "Gerechtskosten" voor de nieuwe korpschefs in de cursus in te voeren.

De Commissie verheugt zich over deze beslissing.

Conclusies

Het jaar 2010 is een jaar van records, zoals ons verslag "Gerechtskosten" aantoont. Bij het merendeel van de uitgavenposten waren er aanzienlijke stijgingen en de vooruitzichten zijn niet goed. Het staat vast dat het budget van de gerechtskosten nog zwaarder zal worden indien er in de loop van het jaar 2011 geen drastische maatregelen worden genomen.

Het is onaanvaardbaar dat in de 21ste eeuw een ministerieel departement niet altijd in staat is nauwkeurig mee te delen welke bedragen verschuldigd zijn aan derden-dienstverleners? En toch is dit de werkelijkheid!

Indien alle gerechtelijke vorderingen zouden worden opgenomen in een informatica-toepassing, zou het mogelijk zijn om van dag tot dag de stand van zaken van de bestellingen en betalingen te kennen, voor elk rechtsgebied afzonderlijk.

Om een zekere mate van controle over het beheer te verkrijgen, moet de FOD kunnen rekenen op moderne en doeltreffende instrumenten. Voor de vierde keer vraagt de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde met aandrang de uitwerking van een informaticatoepassing die de leidinggevendenden in staat zou moeten stellen om beslissingen te nemen, maar ook om begrotingen op te stellen die betrouwbaar en duurzaam zijn.

Dit initiatief valt onder de verantwoordelijkheid van de FOD Justitie.

De informaticatoepassing moet overeenkomstig de boekhoudkundige normen worden uitgewerkt en gebruikt, maar de toepassing moet ook de transparantie van het proces waarborgen, van begin tot einde, anders gezegd, vanaf de beslissing van de magistraat om een beroep te doen op derden-dienstverleners tot het tijdstip waarop een rechtbank of een hof een persoon veroordeelt tot het terugbetalen van de gerechtskosten in het gerechtelijke dossier. Dit instrument moet ook de mogelijkheid bieden om de kosten en het gevolgde strafrechtelijke beleid met elkaar te verbinden teneinde een antwoord te geven op een heel eenvoudige vraag: "Wat kost het?". Het instrument levert ook gedetailleerde opleidingsstatistieken.

De komst van het federale project Fedcom dat de modernisering van de boekhouding van de staat beoogt, moet een gunstige invloed hebben op het beheer van de kosten vanaf 1 januari 2012.

Het instrument alleen zal evenwel niet volstaan. Er moeten ook nieuwe werkprocessen op punt worden gezet met een zeer streng gestructureerde, eenvormige en algemene controle. Hoe kunnen we die veranderingen invoeren? Er zijn verschillende wijzen mogelijk, de eenvoudigste is via de wetgeving. Het kan niet genoeg herhaald worden in welke mate de politieke situatie de beslissingen inzake gerechtskosten heeft verstoord. Het is immers al wachten op een regelgeving sinds de nietigverklaring van het koninklijk besluit door de Raad van State, dus sinds **17 december 2008!** Sinds die datum moeten de gerechtelijke actoren werken met een onaangepaste regelgeving uit 1950, alsook met een groot aantal ministeriële omzendbrieven.

Het gebrek aan wetgevende initiatieven laat zich ook voelen inzake het statuut en de beëdiging van de deskundigen, de vertalers en de tolken. Meerdere wetsontwerpen en -voorstellen bestaan voor deze aangelegenheden, geen enkele werd tot een goed einde gebracht. Vandaag is er dringend wetgeving nodig.

De Commissie verheugt zich erover dat de inspanning inzake de professionele opleiding van 2010, in samenwerking met het Instituut voor gerechtelijke opleiding zal worden voortgezet in de loop van het jaar 2011-12. Er worden aanpassingen aangebracht in de gegeven cursus en de aangelegenheid van de gerechtskosten zal ook aangehaald worden in de opleiding voor de toekomstige korpschefs.

Toch is de toekomst niet rooskleurig en aan de horizon stapelen zich donderwolken op. Daaronder verstaan we het parlementaire initiatief dat de aanwezigheid van een advocaat bij het eerste verhoor van een verdachte tot de regel verheft, dat werd genomen als antwoord op het Salduz-arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dat dreigt te leiden tot enorme kosten voor het budget inzake rechtsbijstand - dat integraal deel uitmaakt van de gerechtskosten. Tijdens de parlementaire werkzaamheden in de Senaat heeft de minister van Justitie het cijfer van 30 miljoen euro ten laste van de begroting van justitie vermeld, wat een aanzienlijk bedrag is.

Een andere zorg blijven de technologische evoluties inzake telefonie, internet en het bewaren van de gegevens. Die zullen tot nieuwe meerkosten leiden en investeringen in materiaal en personeel vereisen.

Het verzoenen van deze nieuwe eisen met een streng besparingsbeleid zal een moeilijke uitdaging vormen voor de toekomstige minister van Justitie.

Commissie voor de Modernisering
van de Rechterlijke Orde
Waterloolaan 70
1000 Brussel
Tel.: 02 557 46 50
www.cmro-cmoj.be